



Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
GIOVANNI PITRUZZELLA
της 6ης Μαρτίου 2019¹

Υπόθεση C-705/17

**Patent- och registreringsverket
κατά
Mats Hansson**

[αίτηση του Svea hovrätt (εφετείου Στοκχόλμης, Σουηδία)
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Σήματα – Οδηγία 2008/95 – Λόγοι απαραδέκτου ή ακυρότητας σχετικοί με συγκρούσεις με προγενέστερα δικαιώματα – Προγενέστερο σήμα το οποίο περιλαμβάνει γεωγραφική ονομασία που καλύπτεται από διατυπωθείσα επιφύλαξη (disclaimer) – Επίπτωση της εν λόγω επιφύλαξης στην εκτίμηση του κινδύνου συγχύσεως»

1. Στις έννομες τάξεις που την προβλέπουν, η καταχώριση σήματος μπορεί να συνοδεύεται από προσθήκη δηλώσεως επιφυλάξεως («disclaimer»), οσάκις η αίτηση αφορά περίπλοκο ή σύνθετο σημείο που περιέχει έναν ή περισσότερους περιγραφικούς ή γενικούς όρους για ένα ή περισσότερα προϊόντα ή υπηρεσίες που καλύπτονται από την αίτηση. Η επιφύλαξη, η οποία, ανάλογα με το εφαρμοστέο δίκαιο, μπορεί να δηλώνεται αυτοβούλως από τον αιτούντα ή να επιβάλλεται από την αρμόδια υπηρεσία ως προϋπόθεση για την καταχώριση, αποσκοπεί στο να καθίσταται σαφές ότι οι περιγραφικοί και στερούμενοι διακριτικού χαρακτήρα όροι του σημείου του οποίου ζητείται η καταχώριση δεν αποτελούν αντικείμενο αποκλειστικού δικαιώματος και άρα παραμένουν ελεύθεροι προς χρήση². Ο δικαιούχος του σήματος, συνεπώς, δεν έχει δικαίωμα να εμποδίσει τη χρήση των εν λόγω όρων από τρίτους.

2. Η ως άνω χρήση της δηλώσεως επιφυλάξεως επιτρέπεται βάσει της σουηδικής νομοθεσίας. Με την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως που αποτελεί αντικείμενο των παρούσων προτάσεων, το Svea hovrätt Patent- och marknadsöverdomstolen (εφετείο Στοκχόλμης, τμήμα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και εμπορικών διαφορών, Σουηδία) ζητεί από το Δικαστήριο να διευκρινίσει κατά πόσον και υπό ποιους όρους, σε περίπτωση συγκρούσεως μεταξύ σημείου δηλωθέντος προς καταχώριση ως σήματος και προγενέστερου σήματος, το γεγονός ότι ένα στοιχείο του τελευταίου καλύπτεται από επιφύλαξη ασκεί επίδραση στην εκτίμηση του κινδύνου συγχύσεως, κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2008/95³.

1 Γλώσσα του πρωτοτύπου: η ιταλική.

2 Βλ. αποφάσεις της 7ης Σεπτεμβρίου 2016, Beiersdorf κατά EUIPO (Q10) (T-4/15, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2016:447, σκέψη 18), και της 19ης Νοεμβρίου 2009, Agencja Wydawnicza Technopol κατά ΓΕΕΑ (100 και 300) (T-425/07 και T-426/07, EU:T:2009:454, σκέψη 19).

3 Οδηγία 2008/95/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Οκτωβρίου 2008, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων (κωδικοποιημένη έκδοση) (ΕΕ 2008, L 299, σ. 25). Από τις 15 Ιανουαρίου 2019, η οδηγία 2008/95 καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε από την οδηγία (ΕΕ) 2015/2436 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2015, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων (ΕΕ 2015, L 336, σ. 1), η οποία τέθηκε σε ισχύ μετά τον κρίσιμο χρόνο των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης.

3. Το ερώτημα αυτό υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς η οποία είχε ως αντικείμενο την απόρριψη από το Patent-och registeringsverket (σουηδικό γραφείο ευρεσιτεχνιών και εμπορικών σημάτων, στο εξής: PRV) αιτήσεως καταχώρισεως εθνικού λεκτικού σήματος υποβληθείσας από τον M. Hansson.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

4. Το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2008/95 ορίζει τα εξής:

«1. Ένα σήμα δεν καταχωρίζεται ή, αν έχει καταχωρισθεί, είναι δυνατόν να κηρυχθεί άκυρο:

[...]

β) εάν, λόγω του ταυτοσήμου ή της ομοιότητας με το προγενέστερο σήμα και του ταυτόσημου ή της ομοιότητας των προϊόντων ή υπηρεσιών που τα δύο σήματα προσδιορίζουν, υπάρχει κίνδυνος σύγχυσης του κοινού· ο κίνδυνος σύγχυσης περιλαμβάνει και τον κίνδυνο συσχέτισης με το προγενέστερο σήμα»⁴.

5. Σύμφωνα με το άρθρο 5, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2008/95:

«[τ]ο καταχωρισμένο σήμα παρέχει στο δικαιούχο αποκλειστικό δικαίωμα. Ο δικαιούχος δικαιούται να απαγορεύει σε κάθε τρίτο να χρησιμοποιεί στις συναλλαγές, χωρίς τη συγκατάθεσή του·

[...]

β) σημείο για το οποίο, λόγω του ταυτόσημου ή της ομοιότητάς του με το σήμα και του ταυτόσημου ή της ομοιότητας των προϊόντων ή των υπηρεσιών που καλύπτονται από το σήμα και το σημείο, υπάρχει κίνδυνος σύγχυσης του κοινού· ο κίνδυνος σύγχυσης συμπεριλαμβάνει τον κίνδυνο συσχέτισης του σημείου με το σήμα»⁵.

Το εθνικό δίκαιο

6. Το άρθρο 10, πρώτο εδάφιο, σημείο 2, του κεφαλαίου 1 του varumärkeslagen (2010:1877) (νόμου αριθ. 1877 του 2010 περί σημάτων, στο εξής: νόμος του 2010)⁶, το οποίο μεταφέρει στο σουηδικό δίκαιο το άρθρο 5, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2008/95, ορίζει το περιεχόμενο του αποκλειστικού δικαιώματος που αναγνωρίζεται υπέρ δικαιούχου καταχωρισμένου σήματος να απαγορεύει τη χρήση εκ μέρους μη εξουσιοδοτημένων τρίτων σημείων που δημιουργούν κίνδυνο συγχύσεως ή συσχέτισεως με το εν λόγω σήμα.

7. Σύμφωνα με το άρθρο 5 του κεφαλαίου 2 του νόμου του 2010, το οποίο μεταφέρει στο σουηδικό δίκαιο το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2008/95, το σήμα, προκειμένου να καταχωρισθεί, πρέπει να διαθέτει διακριτικό χαρακτήρα ως προς τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες για τα οποία ζητείται η καταχώρισή του.

4 Το άρθρο 5, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2015/2436 έχει την ίδια σχεδόν διατύπωση.

5 Βλ. άρθρο 10, παράγραφος 2, στοιχείο β'.

6 Μια (μη επίσημη) μετάφραση του κειμένου του νόμου του 2010 στην αγγλική γλώσσα διατίθεται στον ιστότοπο του Παγκόσμιου Οργανισμού Διανοητικής Ιδιοκτησίας, στη διεύθυνση <https://wipo.int/el/text/290530>.

8. Σύμφωνα με το άρθρο 12, πρώτο εδάφιο, του κεφαλαίου 2 του νόμου του 2010, εάν σήμα περιέχει στοιχείο του οποίου δεν είναι δυνατή η καταχώριση και εάν συντρέχει σαφής κίνδυνος η καταχώριση του σήματος να δημιουργήσει αβεβαιότητα ως προς την έκταση του αποκλειστικού δικαιώματος που αναγνωρίζεται υπέρ του δικαιούχου, το στοιχείο αυτό μπορεί να εξαιρεθεί ρητώς από την προστασία, κατά τον χρόνο της καταχώρισεως. Στο δεύτερο εδάφιο του ίδιου άρθρου ορίζεται ότι, εάν σε μεταγενέστερο χρόνο το ως άνω στοιχείο, ή το σήμα συνολικά πληροί τις προϋποθέσεις καταχωρίσεως, δύναται να καταχωριστεί χωρίς την εξαίρεση που προβλέπεται στο πρώτο εδάφιο, κατόπιν υποβολής νέας αιτήσεως.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

9. Στις 16 Δεκεμβρίου 2015 ο M. Hansson, εφεσίβλητος στην κύρια δίκη, υπέβαλε στο PRV, εκκαλούν στην κύρια δίκη, αίτηση καταχωρίσεως του όρου ROSLAGSÖL, ως εθνικού λεκτικού σήματος για προϊόντα της κλάσεως 32, κατά την έννοια του Διακανονισμού της Νίκαιας, της 15ης Ιουνίου 1957, για τη διεθνή ταξινόμηση των προϊόντων και των υπηρεσιών με σκοπό την καταχώριση σημάτων, όπως έχει αναθεωρηθεί και τροποποιηθεί (στο εξής: Διακανονισμός της Νίκαιας) και, ειδικότερα, για μη οινοπνευματώδη ποτά και ζύθο (στο εξής: σήμα του οποίου ζητείται η καταχώριση).

10. Με απόφαση της 14ης Ιουλίου 2016, το PRV απέρριψε την αίτηση καταχωρίσεως λόγω κινδύνου συγχύσεως του σήματος του οποίου ζητήθηκε η καταχώριση με το προγενέστερο εικονιστικό σήμα ROSLAGS PUNSCH (στο εξής: προγενέστερο σήμα), το οποίο εικονίζεται κατωτέρω:

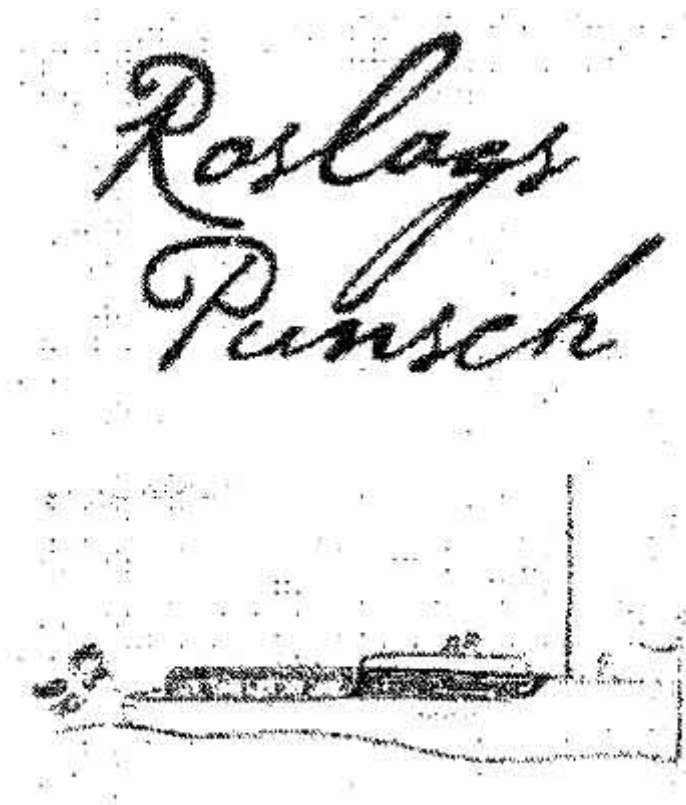


Fig. 1.

καταχωρισμένο για οινοπνευματώδη ποτά της κλάσεως 33, κατά την έννοια του Διακανονισμού της

Νίκαιας, το οποίο κατέχει από το 2007 η Norrtelje Brenneri Aktiebolag⁷. Η καταχώριση αυτού του τελευταίου σήματος συνοδεύεται από την ακόλουθη ένδειξη: «Η καταχώριση δεν παρέχει αποκλειστικό δικαίωμα επί του όρου “Roslagsprunsch”».

11. Ως «Roslagen» προσδιορίζεται μια περιοχή της ανατολικής ακτής της Σουηδίας.

12. Προκειμένου να συμπεράνει ότι υπήρχε κίνδυνος συγχύσεως, το PRV έλαβε υπόψη, αφενός, το γεγονός ότι τα επίμαχα σήματα αρχίζουν με τον περιγραφικό όρο «Roslags», ο οποίος έχει κυρίαρχο χαρακτήρα σε αμφότερα τα σημεία, και, αφετέρου, ότι τα σήματα αυτά προορίζονται προς χρήση σε ταυτόσημα ή παρόμοια προϊόντα, τα οποία ενδέχεται να διανέμονται μέσω των ίδιων διαύλων διαθέσεως και να απευθύνονται στους ίδιους πελάτες.

13. Στις 14 Ιουλίου 2016 ο M. Hansson προσέφυγε κατά της απόφασης του PRV ενώπιον του Patent-och marknadsdomstolen (δικαστηρίου διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και εμπορικών διαφορών, Σουηδία), προβάλλοντας, αφενός, έλλειψη ομοιότητας μεταξύ του σήματος του οποίου ζητείται η καταχώριση, το οποίο είναι λεκτικό, και του προγενέστερου σήματος, το οποίο είναι εικονιστικό, και, αφετέρου, το γεγονός ότι η λέξη «Roslagen» χρησιμοποιείται ήδη σε διακριτικά σημεία επιχειρήσεων που είναι εγκατεστημένες στην ομώνυμη περιφέρεια. Κατά τη διάρκεια της ενώπιον του Patent-och marknadsdomstolen διαδικασίας (δικαστηρίου διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και εμπορικών διαφορών), οι διάδικοι διατύπωσαν παρατηρήσεις επί της επιφύλαξης που συνοδεύει την καταχώριση του προγενέστερου σήματος. Το PRV υποστήριξε ότι, κατά κανόνα, τα στοιχεία του σήματος που εξαιρούνται της προστασίας λόγω επιφύλαξης θεωρείται ότι στερούνται διακριτικού χαρακτήρα και ως εκ τούτου δεν πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την εκτίμηση του κινδύνου συγχύσεως. Το PRV επισήμανε, ωστόσο, ότι η πρακτική του όσον αφορά την καταχώριση των γεωγραφικών ονομασιών έχει αλλάξει διαχρονικώς και ότι, σύμφωνα με τους ρυθμίσεις που εφαρμόζει επί του παρόντος, η λέξη «Roslags», η οποία περιλαμβάνεται στο προγενέστερο σήμα, πρέπει να ληφθεί υπόψη, παρά την επιφύλαξη, προκειμένου να εκτιμηθεί η συνδρομή λόγου απορρίψεως βασιζόμενου σε κίνδυνο συγχύσεως με το προγενέστερο σήμα⁸.

14. Το Patent-och marknadsdomstolen (δικαστήριο διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και εμπορικών διαφορών) έκανε δεκτή την έφεση του M. Hansson. Κατ' ουσίαν έκρινε ότι, παρά την επιφύλαξη, οι λέξεις «Roslags» και «Punsch» έπρεπε να ληφθούν υπόψη κατά την εκτίμηση του κινδύνου συγχύσεως μεταξύ των επίμαχων σημάτων, λόγω της επιδράσεως που ασκούν στη συνολική εντύπωση που προκαλεί το προγενέστερο σήμα. Εντούτοις, το εν λόγω δικαστήριο έκρινε, αφενός, ότι τα εικονιστικά στοιχεία του προγενέστερου σήματος και το γεγονός ότι το λεκτικό του μέρος αποτελείται από δύο χωριστές λέξεις αρκούν για την οπτική διάκριση μεταξύ των δύο σημάτων και, αφετέρου, ότι η διαφορά μεταξύ του λεκτικού στοιχείου «runsch», στο προγενέστερο σήμα, και των γραμμάτων που συνθέτουν τη λέξη «öl», στο τελευταίο τμήμα της λέξης που συναπαρτίζει το σήμα του οποίου ζητείται η καταχώριση, καθιστά ισχυρή την ομοιότητα μεταξύ των δύο σημάτων από φωνητικής απόψεως. Λαμβανομένου επίσης υπόψη του περιορισμένου βαθμού ομοιότητας μεταξύ των επίμαχων προϊόντων, το Patent-och marknadsdomstolen (δικαστήριο διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και εμπορικών διαφορών) κατέληξε στο συμπέρασμα ότι δεν υπήρχε κίνδυνος συγχύσεως.

15. Το PRV άσκησε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου έφεση κατά της ως άνω απόφασης.

⁷ Από τη διάταξη περί παραπομπής συνάγεται ότι, κατά το σουηδικό δίκαιο, ο έλεγχος του κινδύνου συγχύσεως με προγενέστερα σήματα διενεργείται αυτεπαγγέλτως κατά τον χρόνο εξετάσεως της αιτήσεως καταχωρίσεως.

⁸ Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, απαντώντας σε ερώτηση του Δικαστηρίου, το PRV διευκρίνισε, όσον αφορά την αλλαγή πρακτικής που μνημονεύεται στη διάταξη περί παραπομπής, ότι, ενώ στο παρελθόν η επιφύλαξη απαιτείτο συστηματικά ως προϋπόθεση για την καταχώριση σημείων που περιελάμβαναν στοιχεία συνδεόμενα με γεωγραφική ονομασία, από το 2012, το PRV, εφαρμόζοντας το κριτήριο της σκέψεως 31 της απόφασης της 4ης Μαΐου 1999, Windsurfing Chiemsee (C-108/97 και C-109/97, EU:C:1999:230), άρχισε να διακρίνει μεταξύ των περιπτώσεων στις οποίες η γεωγραφική ονομασία συνδέεται με την κατηγορία των οικείων προϊόντων και των περιπτώσεων στις οποίες δεν μπορεί να διαπιστωθεί τέτοιος σύνδεσμος. Στις πρώτες η καταχώριση πλέον απορρίπτεται, ενώ στις δεύτερες γίνεται δεκτή χωρίς υποχρέωση επιφύλαξης.

16. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, ενώ οι διατάξεις ουσιαστικού δικαίου περί προστασίας των σημάτων υπόκεινται σε πλήρη εναρμόνιση δυνάμει της οδηγίας 2008/95, οι διαδικαστικοί κανόνες παραμένουν, κατ' αρχήν, στην αρμοδιότητα των κρατών μελών. Το εν λόγω δικαστήριο ερωτά κατά πόσον εθνική διάταξη που επιτρέπει τη διατύπωση επιφυλάξεως κατά τον χρόνο της καταχωρίσεως σήματος μπορεί να χαρακτηριστεί διαδικαστικός κανόνας, όταν έχει ως αποτέλεσμα την αλλαγή των κριτηρίων εκτιμήσεως της συνολικής εντυπώσεως που δημιουργεί το σήμα κατά τον έλεγχο του κινδύνου συγχύσεως, σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2008/95.

17. Το αιτούν δικαστήριο ερωτά επίσης κατά πόσον η διάταξη αυτή απαγορεύει να εξαιρούνται τα στοιχεία του σήματος που καλύπτονται από την επιφύλαξη από τον έλεγχο του κινδύνου συγχύσεως ή κατά πόσον τα καθιστά ήσσονος σημασίας στο πλαίσιο αυτού του ελέγχου, σε σύγκριση με τη σημασία που θα τους αποδιδόταν εάν δεν υπήρχε η επιφύλαξη.

18. Στο πλαίσιο αυτό, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, με απόφαση του 1991⁹, το Högsta förvaltningsdomstolen (άνωτατο διοικητικό δικαστήριο, Σουηδία, πρώην Regeringsrätten), αρμόδιο τότε σε τελευταίο βαθμό για τις διαφορές περί σημάτων, έκρινε ότι τα στοιχεία καταχωρισμένου σήματος που καλύπτονται από επιφύλαξη έπρεπε να λαμβάνονται υπόψη για τον προσδιορισμό της συνολικής εντυπώσεως που δημιουργεί το οικείο σήμα, στο πλαίσιο της εκτιμήσεως του κινδύνου συγχύσεως με μεταγενέστερο σήμα. Ωστόσο, με πιο πρόσφατες αποφάσεις, όχι από δικαστήρια τελευταίου βαθμού, έχει κριθεί ότι τα στοιχεία που καλύπτονται από επιφύλαξη στερούνται διακριτικού χαρακτήρα και, ως εκ τούτου, τους έχει αποδοθεί δευτερεύουσα μόνο σημασία όσον αφορά τον προσδιορισμό της συνολικής εντυπώσεως που δημιουργεί το σήμα¹⁰.

19. Στο πλαίσιο αυτό, με διάταξη της 20ής Νοεμβρίου 2017, το Svea hovrätt (εφετείο Στοκχόλμης, Σουηδία) ανέστειλε την ενώπιόν του διαδικασία και υπέβαλε στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«Πρέπει το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας [2008/95] να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η σφαιρική εκτίμηση όλων των κρίσιμων παραγόντων, η οποία πρέπει να διενεργείται κατά την αξιολόγηση του κινδύνου συγχύσεως, μπορεί να επηρεαστεί από το γεγονός ότι ένα εκ των στοιχείων του σήματος έχει εξαιρεθεί ρητώς από την προστασία που παρέχει η καταχώριση, δυνάμει επιφυλάξεως διατυπωθείσας υπό τη μορφή δηλώσεως στο περιθώριο της καταχωρίσεως;

Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα: μπορεί αυτή η επιφύλαξη να επηρεάσει τη σφαιρική εκτίμηση κατά τρόπον ώστε η αρμόδια αρχή να λάβει μεν υπόψη της το επίμαχο στοιχείο, αλλά να του αποδώσει μικρότερη σημασία, με αποτέλεσμα να θεωρηθεί ότι αυτό στερείται διακριτικού χαρακτήρα, ακόμη και αν το συγκεκριμένο στοιχείο θα ήταν, εκ των πραγμάτων, διακριτικό και κυρίαρχο στο προγενέστερο σήμα;

Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα και αρνητικής απαντήσεως στο δεύτερο ερώτημα, είναι, εν πάση περιπτώσει, δυνατόν η επιφύλαξη αυτή να επηρεάσει καθ' οιονδήποτε άλλο τρόπο τη σφαιρική εκτίμηση;»

Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

20. Κατά την έννοια του άρθρου 23 του Οργανισμού του Δικαστηρίου, παρατηρήσεις υπέβαλαν το PRV, ο M. Hansson και η Επιτροπή. Οι ως άνω ενδιαφερόμενοι ανέπτυξαν τις παρατηρήσεις τους κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 13ης Δεκεμβρίου 2018.

⁹ RÅ 1991, ref. 10, MTV Music Television.

¹⁰ Το αιτούν δικαστήριο παραθέτει, επί παραδείγματι, την απόφαση του Patentbesvärsrätten (διοικητικού δικαστηρίου διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας) της 3ης Οκτωβρίου 2011, στην υπόθεση αριθ. 10-136, BIOGEN.

Νομική εκτίμηση

21. Με τα τρία ερωτήματα της παρούσας αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως, τα οποία θα πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το Svea hovrätt (εφετείο Στοκχόλμης) ερωτά, κατ' ουσίαν, αν και υπό ποιους όρους το γεγονός ότι ένα στοιχείο του προγενέστερου σήματος καλύπτεται από επιφύλαξη ασκεί επίδραση στον έλεγχο του κινδύνου συγχύσεως κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2008/95.

22. Μολονότι δεν θεσπίζεται ρητώς στην οδηγία, ο θεσμός της επιφυλάξεως, ο οποίος προβλέπεται σε έναν μικρό αριθμό κρατών μελών¹¹, δεν μπορεί να θεωρηθεί *per se* ασυμβίβαστος με την οδηγία 2008/95¹². Όπως ορίζεται στην αιτιολογική σκέψη 4 της οδηγίας, αυτή δεν σκοπεί στην πλήρη προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων, αλλά μόνο στην εναρμόνιση των εθνικών διατάξεων οι οποίες έχουν την πλέον άμεση επίδραση στη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς¹³, όπως εκείνες που αφορούν τους όρους κτήσεως και διατηρήσεως του δικαιώματος επί του κατατεθέντος σήματος¹⁴, αφήνοντας τα κράτη μέλη, μεταξύ άλλων, «ελεύθερα» να καθορίζουν τις διαδικαστικές διατάξεις¹⁵, συμπεριλαμβανομένων των διατάξεων που αφορούν την καταχώριση των σημάτων¹⁶.

23. Αυτή λοιπόν η ενωσιακή νομοθεσία περί σήματος, παράλληλα με τους κανόνες που ισχύουν στα εναρμονισμένα εθνικά συστήματα¹⁷, επιτρέπει, εδώ και πάνω από είκοσι χρόνια, την καταχώριση σημείων που περιέχουν μη διακριτικά στοιχεία, υπό την προϋπόθεση ότι ο αιτών, κατόπιν αιτήματος, αρχικά, του Γραφείου Εναρμόνισης στο πλαίσιο της Εσωτερικής Αγοράς (ΓΕΕΑ) και, στη συνέχεια, του Γραφείου Διανοητικής Ιδιοκτησίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EUIPO), διατυπώνει δήλωση με την οποία δεσμεύεται να μην επικαλείται αποκλειστικά δικαιώματα επί τέτοιων στοιχείων¹⁸.

24. Η συμβατότητα, ωστόσο, της χρήσεως δηλώσεων επιφυλάξεως με την οδηγία 2008/95 εξαρτάται από την τήρηση των διατάξεών της.

11 Πέραν της Σουηδίας, της Ιρλανδίας και της Λεττονίας, ενώ στο Ηνωμένο Βασίλειο οι επιβαλλόμενες από την υπηρεσία καταχώρισεως επιφυλάξεις έχουν πλέον καταργηθεί, βλ. Max Planck Institute for Intellectual Property and Competition Law, *Study on the overall functioning of the European Trade Mark System*, 2013, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5f878564-9b8d-4624-ba68-72531215967e>, σ. 74, σημείο 2.40.

12 Συναφώς, βλ. προτάσεις του γενικού εισαγγελέα D. Ruiz-Jarabo Colomer στην υπόθεση Koninklijke KPN Nederland (C-363/99, EU:C:2002:65, σημείο 45). Με την απόφασή του στην υπόθεση εκείνη, το Δικαστήριο απέρριψε τον περιορισμό των συνεπειών της καταχώρισεως, δίχως, ωστόσο, να λάβει σαφή θέση επί του παραδεκτού των δηλώσεων επιφυλάξεως (βλ. απόφαση της 12ης Φεβρουαρίου 2004, Koninklijke KPN Nederland, C-363/99, EU:C:2004:86, σκέψεις 114 και 115).

13 Η οδηγία 2015/2436 βαίνει πέραν της περιορισμένης προσεγγίσεως της οδηγίας 2008/95, επεκτεινόμενη και σε άλλες πτυχές τόσο του ουσιαστικού όσο και του δικονομικού δικαίου (βλ., ιδίως, αιτιολογικές σκέψεις 8 και 9).

14 Βλ. την αιτιολογική σκέψη 8 της οδηγίας 2008/95. Υπό το ίδιο πνεύμα, βλ. την αιτιολογική σκέψη 12 της οδηγίας 2015/2436.

15 Όπως προαναφέρθηκε, η οδηγία 2015/2436 βαίνει σε πιο προωθημένη εναρμόνιση, ευθυγραμμίζοντας, όπως ορίζεται στην αιτιολογική σκέψη 9, και τους «βασικ[ούς] διαδικαστικ[ούς] κανόνες στο πεδίο της καταχώρισης εμπορικών σημάτων», περιοριζόμενη, έστω, στη θέσπιση γενικών αρχών και αφήνοντας στα κράτη μέλη τη θέσπιση ειδικότερων κανόνων.

16 Σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 6 της οδηγίας 2008/95 «[ε]ναπόκειται για παράδειγμα στα κράτη μέλη να καθορίζουν τη μορφή των διαδικασιών καταχώρισης και ακυρότητας, να αποφασίζουν αν τα προγενέστερα δικαιώματα πρέπει να προβάλλονται κατά τη διαδικασία καταχώρισης ή κατά τη διαδικασία ακυρότητας ή και στις δύο, και ακόμη, στην περίπτωση που είναι δυνατόν να γίνει επίκληση προγενέστερων δικαιωμάτων κατά τη διαδικασία καταχώρισης, να προβλέπουν διαδικασία ανακοπής ή αυτεπάγγελτη εξέταση ή και τα δύο», καθώς επίσης και να καθορίζουν τα αποτελέσματα της εκπώσεως ή της ακυρότητας των σημάτων.

17 Βλ. την αιτιολογική σκέψη 2 του κανονισμού (ΕΕ) 2017/1001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 2017, για το σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ 2017, L 154, σ. 1), και την αιτιολογική σκέψη 3 της οδηγίας 2015/2436, σύμφωνα με η οποία «[η] συνύπαρξη και η ισορροπία των συστημάτων Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2015, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2015/2424 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2015, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 207/2009 του Συμβουλίου για το κοινοτικό σήμα και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2868/95 της Επιτροπής περί της εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 40/94 του Συμβουλίου για το κοινοτικό σήμα, και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2869/95 της Επιτροπής σχετικά με τα πληρωτέα προς το Γραφείο Εναρμόνισης στο πλαίσιο της Εσωτερικής Αγοράς τέλη (εμπορικά σήματα, σχέδια και υποδείγματα) [ΕΕ 2015, L 341, σ. 21, βλ. άρθρο 1, παράγραφος 35, στοιχείο β', και, για τον χρόνο ενάρξεως ισχύος, βλ. άρθρο 4, πρώτο και δεύτερο εδάφιο].

25. Δεν θα μπορούσε, επί παραδείγματι, να θεωρηθεί παραδεκτή η χρήση επιφυλάξεως που θα επέτρεπε την καταχώριση σημάτων τα οποία αποτελούνται αποκλειστικά από στοιχεία περιγραφικά ή στερούμενα διακριτικού χαρακτήρα¹⁹, καθότι τούτο θα αντέβαινε στο άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχεία γ' και β', της οδηγίας 2008/95. Γενικότερα, δεδομένου ότι λειτουργία της επιφυλάξεως είναι να επιτρέπει την καταχώριση ενός σήματος που ως σύνολο είναι μεν καταχωρίσιμο, αλλά στο εσωτερικό του περιέχει στοιχεία τα οποία, μεμονωμένα, δεν θα μπορούσαν να καταχωριστούν, η χρήση επιφυλάξεως που επιτρέπει την παράκαμψη απόλυτων λόγων απαραδέκτου της καταχώρισεως του σήματος θα ήταν αντίθετη, τόσο προς τη λειτουργία αυτή όσο και προς τις διατάξεις της οδηγίας 2008/95. Ομοίως, δεν θα μπορούσε να γίνει δεκτή επιφύλαξη που έχει ως αντικείμενο διακριτικά στοιχεία του σήματος του οποίου ζητείται η καταχώριση. Μια τέτοια επιφύλαξη όχι μόνο θα ήταν αντίθετη προς τις διατάξεις της οδηγίας 2008/95 που καθορίζουν τις απαιτήσεις κτήσεως του σήματος, αλλά θα περιόριζε αδικαιολόγητα την έκταση της προστασίας του, στην οποία η οδηγία θέλησε να δώσει ενιαίο χαρακτήρα²⁰.

26. Εν τέλει, ο θεσμός της επιφυλάξεως δεν είναι καθ' εαυτόν ασυμβίβαστος προς την οδηγία 2008/95, όταν η λειτουργία του περιορίζεται στο να καθιστά ρητά, κατ' επιταγήν της ανάγκης για περισσότερη διαφάνεια και ασφάλεια δικαίου, τα όρια της προστασίας που παρέχεται στο καταχωρισμένο σήμα (ως προς ορισμένα από τα στοιχεία που το συναπαρτίζουν), όπως τα όρια αυτά προκύπτουν από την εφαρμογή των διατάξεων περί απόλυτων λόγων απαραδέκτου που προβλέπει η οδηγία 2008/95. Συναφώς, επισημαίνω ότι το άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο β', της εν λόγω οδηγίας, με τίτλο «Περιορισμός των αποτελεσμάτων του σήματος», ορίζει ότι το δικαίωμα που παρέχει το σήμα δεν επιτρέπει στον δικαιούχο του να απαγορεύει σε τρίτους να χρησιμοποιούν στις συναλλαγές «ενδείξεις²¹ περί το είδος, την ποιότητα, την ποσότητα, τον προορισμό, την αξία, τη γεωγραφική προέλευση, τον χρόνο παραγωγής του προϊόντος ή της παροχής της υπηρεσίας ή άλλα χαρακτηριστικά τους»²², επαναλαμβάνοντας, με γενικούς όρους, το διαθέσιμο της χρήσεως τέτοιων ενδείξεων –οι οποίες δεν μπορούν *per se* να καταχωριστούν ως σήματα²³– οσάκις αποτελούν στοιχεία καταχωρισμένων σύνθετων σημείων²⁴.

19 Συναφώς, και σχετικά με το άρθρο 37, παράγραφος 2, του κανονισμού 207/2009, βλ. απόφαση της 7ης Σεπτεμβρίου 2016, Beiersdorf κατά EUIPO (Q10) (T-4/15, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2016:447, σκέψη 18), με την οποία το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι δεν μπορεί να γίνει δεκτή επιφύλαξη που διατύπωσε η προσφεύγουσα, αναφορικά με το λεκτικό στοιχείο σύνθετου σήματος στο οποίο τα εικονιστικά στοιχεία αποτελούνταν από το κίτρινο χρώμα και την ιδιαίτερη γραφιστική απεικόνιση του λεκτικού στοιχείου «Q10». Βάσει της διαπίστωσης του δεσπόζοντος χαρακτήρα του λεκτικού στοιχείου που καλύπτεται από την επιφύλαξη και του απλώς διακοσμητικού χαρακτήρα των εικονιστικών στοιχείων, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι, αν γινόταν δεκτή η επιφύλαξη, στο σήμα του οποίου ζητείται η καταχώριση δεν θα απέμενε κανένα διακριτικό στοιχείο ικανό να αποτελέσει αντικείμενο του αποκλειστικού δικαιώματος που προβλέπει το άρθρο 9 του κανονισμού 207/2009.

20 Βλ. την αιτιολογική σκέψη 10 της οδηγίας 2008/95, η οποία ορίζει ότι «[γ]ια τη διευκόλυνση της ελεύθερης κυκλοφορίας των προϊόντων και της ελεύθερης παροχής των υπηρεσιών, είναι βασικό να παρέχεται η ίδια προστασία στα καταχωρισμένα σήματα, σύμφωνα με τη νομοθεσία όλων των κρατών μελών». Συναφώς, βλ. την αιτιολογική σκέψη 10 της οδηγίας 2015/2436, όπου ορίζεται ότι «[ε]ίναι ουσιώδους σημασίας η διασφάλιση της παροχής αυτής της προστασίας στα καταχωρισμένα σήματα στα έννομα συστήματα όλων των κρατών μελών».

21 Με το άρθρο 14, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2015/2436 προστέθηκε αναφορά και στα περιγραφικά «σημεία», πέραν των περιγραφικών «ενδείξεων» που προβλέπονταν ήδη στο άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2008/95.

22 Σύμφωνα με το άρθρο 6, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 2008/95, η χρήση αυτή πρέπει να γίνεται «σύμφωνα με τα χρηστά συναλλακτικά ήθη που ισχύουν στη βιομηχανία και το εμπόριο» για την ερμηνεία αυτής της προϋποθέσεως, βλ. απόφαση της 7ης Ιανουαρίου 2004, Gerolsteiner Brunnen [C-100/02, EU:C:2004:11, σχετικά με την ερμηνεία της ίδιας διατάξεως της πρώτης οδηγίας 89/104/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων (ΕΕ 1989, L 40, σ. 1), προγενέστερη της οδηγίας 2008/95, σκέψη 25], κατά την οποία, το γεγονός και μόνο ότι υπάρχει κίνδυνος «ηχητικής συγχύσεως» μεταξύ της επίδικης ενδείξεως γεωγραφικής προελεύσεως, έστω και αν χρησιμοποιείται ως σήμα, και προγενέστερου λεκτικού σήματος δεν αρκεί για να συναχθεί ότι η χρήση της ενδείξεως αυτής στις συναλλαγές δεν είναι σύμφωνη με τα χρηστά συναλλακτικά ήθη.

23 Ας σημειωθεί η ομοιότητα της διατυπώσεως με εκείνη του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 2008/95 [και πλέον με του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 2015/2436], παρά την αυτοτέλεια των δύο διατάξεων την οποία υπογράμμισε το Δικαστήριο με τις αποφάσεις της 4ης Μαΐου 1999, Windsurfing Chiemsee (C-108/97 και C-109/97, EU:C:1999:230, σκέψη 28), και της 10ης Μαρτίου 2011, Agencja Wydawnicza Technopol κατά ΓΕΕΑ (C-51/10 P, EU:C:2011:139, σκέψεις 59 έως 62).

24 Όσον αφορά το άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 89/104, βλ. απόφαση της 4ης Μαΐου 1999, Windsurfing Chiemsee (C-108/97 και C-109/97, EU:C:1999:230, σκέψη 28). Το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει ότι «με τον περιορισμό των αποτελεσμάτων των δικαιωμάτων που αντλεί ο δικαιούχος σήματος από το άρθρο 5 της οδηγίας 89/104, το άρθρο 6 της οδηγίας αυτής σκοπεί να συμβιβάσει τα θεμελιώδη συμφέροντα της προστασίας των δικαιωμάτων επί του σήματος και εκείνα της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων και της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών εντός της κοινής αγοράς, τούτο δε κατά τρόπον ώστε να μπορεί το δικαίωμα επί του σήματος να επιτελεί τη λειτουργία του ως ουσιώδες στοιχείο του συστήματος ανόθευτου ανταγωνισμού, στη δημιουργία και τη διατήρηση του οποίου αποβλέπει η Συνθήκη», βλ. αποφάσεις της 23ης Φεβρουαρίου 1999 (C-63/97, EU:C:1999:82, σκέψη 62), και της 7ης Ιανουαρίου 2004, Gerolsteiner Brunnen (C-100/02, EU:C:2004:11, σκέψη 16).

27. Εάν, εντός των ορίων που περιγράφηκαν ανωτέρω, η καταχώριση ενός σήματος που συνοδεύεται από δήλωση επιφυλάξεως μπορεί να θεωρηθεί ότι συνάδει προς την οδηγία 2008/95, και πλέον προς την οδηγία 2015/2436, πρέπει να εξεταστεί, όπως ζητεί το αιτούν δικαστήριο, ποιες είναι οι συνέπειες μιας τέτοιας δηλώσεως επιφυλάξεως σε περίπτωση συγκρούσεως του σήματος με μεταγενέστερο σημείο.

28. Η προστασία που αναγνωρίζεται στο σήμα, σύμφωνα με το άρθρο 5, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2008/95, επάγεται το δικαίωμα του δικαιούχου του σήματος να απαγορεύει σε κάθε τρίτο να χρησιμοποιεί στις συναλλαγές, χωρίς τη συγκατάθεσή του, «σημείο για το οποίο, λόγω του ταυτόσημου ή της ομοιότητάς του με το σήμα και του ταυτόσημου ή της ομοιότητας των προϊόντων ή των υπηρεσιών που καλύπτονται από το σήμα και το σημείο, υπάρχει κίνδυνος σύγχυσης του κοινού· ο κίνδυνος σύγχυσης συμπεριλαμβάνει τον κίνδυνο συσχέτισης του σημείου με το σήμα». Αντιστοίχως, το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο β', της εν λόγω οδηγίας προβλέπει ότι ένα σήμα δεν καταχωρίζεται ή, αν έχει καταχωρισθεί, είναι δυνατόν να κηρυχθεί άκυρο, εάν υπάρχει κίνδυνος συγχύσεως με προγενέστερο σήμα.

29. Συνεπώς, ο κίνδυνος συγχύσεως αποτελεί την «ειδική προϋπόθεση της προστασίας» που η οδηγία 2008/95 παρέχει στο καταχωρισθέν σήμα, ιδίως έναντι της χρήσεως από τρίτους μη ταυτόσημων σημείων²⁵. Το Δικαστήριο έχει ορίσει την εν λόγω προϋπόθεση ως τον κίνδυνο να δημιουργηθεί στο κοινό η πεποίθηση ότι τα εν λόγω προϊόντα ή υπηρεσίες προέρχονται από την ίδια επιχείρηση ή, ενδεχομένως, από οικονομικώς συνδεδεμένες επιχειρήσεις²⁶.

30. Όπως ορίζεται στην αιτιολογική σκέψη 11 της οδηγίας 2008/95²⁷, διάφοροι παράγοντες λαμβάνονται υπόψη προκειμένου να διαπιστωθεί αν υπάρχει κίνδυνος συγχύσεως και, ειδικότερα, το κατά πόσον είναι γνωστό το σήμα στην αγορά, η ενδεχόμενη συσχέτιση με το χρησιμοποιούμενο ή καταχωρισμένο σημείο, ο βαθμός ομοιότητας μεταξύ των επίμαχων σημείων, καθώς και μεταξύ των προσδιοριζόμενων προϊόντων ή υπηρεσιών. Επομένως, η ύπαρξη κινδύνου συγχύσεως πρέπει να εκτιμάται σφαιρικά, λαμβανομένων υπόψη όλων των παραγόντων που ασκούν επιρροή στην εκάστοτε περίπτωση²⁸.

31. Προς εκτίμηση, ειδικά, του βαθμού ομοιότητας μεταξύ των επίμαχων σημείων, πρέπει να προσδιοριστεί ο βαθμός οπτικής, φωνητικής και εννοιολογικής ομοιότητάς τους και, ενδεχομένως, να εκτιμηθεί η σημασία που πρέπει να αποδοθεί στους διάφορους αυτούς παράγοντες, αφού ληφθούν υπόψη η κατηγορία των οικείων προϊόντων ή υπηρεσιών και οι συνθήκες υπό τις οποίες διατίθενται ή προσφέρονται στην αγορά²⁹. Η οπτική, φωνητική και εννοιολογική ομοιότητα μεταξύ των εν λόγω σημείων πρέπει να αποτελεί αντικείμενο συνολικής εκτιμήσεως, στο πλαίσιο της οποίας καθοριστικό ρόλο παίζει η *αντίληψη* των σημείων που έχει ο μέσος καταναλωτής των προϊόντων ή των υπηρεσιών³⁰. Η νομολογία έχει διευκρινίσει, συναφώς, ότι ο μέσος καταναλωτής προσλαμβάνει συνήθως ένα σήμα ως μια ολότητα και *δεν επιδίδεται σε εξέταση των διαφόρων λεπτομερειών του*³¹. Ως εκ τούτου, η συνολική εκτίμηση όσον αφορά την οπτική, ακουστική ή εννοιολογική ομοιότητα των εξεταζόμενων σημάτων πρέπει να στηρίζεται στη *συνολική εντύπωση* που προκαλούν τα σήματα,

25 Βλ. αιτιολογική σκέψη 11 της οδηγίας 2008/95 και αιτιολογική σκέψη 16 της οδηγίας 2015/2436.

26 Βλ., ιδίως, αποφάσεις της 22ας Ιουνίου 1999, Lloyd Schuhfabrik Meyer (C-342/97, EU:C:1999:323, σκέψη 17), της 6ης Οκτωβρίου 2005, Medion (C-120/04, EU:C:2005:594, σκέψεις 24 και 26), και της 10ης Απριλίου 2008, adidas και adidas Benelux (C-102/07, EU:C:2008:217, σκέψη 28).

27 Συναφώς, βλ. αιτιολογική σκέψη 16 της οδηγίας 2015/2436.

28 Βλ. αποφάσεις της 11ης Νοεμβρίου 1997, SABEL (C-251/95, EU:C:1997:528, σκέψη 22), της 22ας Ιουνίου 2000, Marca Mode (C-425/98, EU:C:2000:339, σκέψη 40), της 6ης Οκτωβρίου 2005, Medion (C-120/04, EU:C:2005:594, σκέψη 27), της 10ης Απριλίου 2008, adidas και adidas Benelux (C-102/07, EU:C:2008:217, σκέψη 29), και της 12ης Ιουνίου 2007, ΓΕΕΑ κατά Shaker (C-334/05 P, EU:C:2007:333, σκέψη 33).

29 Βλ. αποφάσεις της 12ης Ιουνίου 2007, ΓΕΕΑ κατά Shaker (C-334/05 P, EU:C:2007:333, σκέψη 36), και της 24ης Μαρτίου 2011, Ferrero κατά ΓΕΕΑ (C-552/09 P, EU:C:2011:177, σκέψη 85).

30 Βλ. απόφαση της 11ης Νοεμβρίου 1997, SABEL (C-251/95, EU:C:1997:528, σκέψη 23).

31 Βλ., ιδίως, αποφάσεις της 11ης Νοεμβρίου 1997, SABEL (C-251/95, EU:C:1997:528, σκέψη 23), της 12ης Ιουνίου 2007, ΓΕΕΑ κατά Shaker (C-334/05 P, EU:C:2007:333, σκέψη 35), και της 20ής Σεπτεμβρίου 2007, Nestlé κατά ΓΕΕΑ (C-193/06 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2007:539, σκέψη 34).

λαμβανομένων υπόψη, μεταξύ άλλων, των διακριτικών και κυρίαρχων στοιχείων τους³². Το Δικαστήριο διευκρίνισε επίσης ότι η εκτίμηση της ομοιότητας μεταξύ δύο σημείων δεν σημαίνει ότι πρέπει να λαμβάνεται υπόψη μόνον ένα από τα στοιχεία που συναποτελούν το σύνθετο σημείο και να συγκρίνεται με το άλλο σήμα, αλλά, αντιθέτως, κατά τη σύγκριση αυτή, τα επίμαχα σημεία πρέπει να εξετάζονται το καθένα ως ενιαίο σύνολο³³. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει ότι, κατ' αρχήν, ακόμη και ένα στοιχείο με περιορισμένο διακριτικό χαρακτήρα μπορεί να είναι κυρίαρχο στη συνολική εντύπωση που δημιουργεί ένα σύνθετο σήμα, εφόσον, λόγω ιδίως της θέσεώς του στο σημείο ή των διαστάσεών του, «μπορεί να επιβληθεί στην αντίληψη του καταναλωτή και να φυλαχθεί στη μνήμη του»³⁴. Τέλος, το Δικαστήριο έκρινε ότι η εκτίμηση της ομοιότητας μεταξύ των σημείων δεν πρέπει να γίνεται αφηρημένα αλλά με συγκεκριμένους όρους, λαμβάνοντας υπόψη τους τρόπους με τους οποίους ο καταναλωτής έρχεται σε επαφή με το σήμα, και συνυπολογίζοντας, ειδικότερα, το γεγονός ότι «ο μέσος καταναλωτής σπανίως έχει τη δυνατότητα να προβαίνει σε άμεση σύγκριση των διαφόρων σημάτων, αλλά ότι είναι αναγκασμένος να εμπιστεύεται [την] ατελή εικόνα που έχει συγκρατήσει στη μνήμη του»³⁵.

32. Από τις προπαρατεθείσες αρχές προκύπτουν δύο θεμελιώδεις ενδείξεις ως προς την απάντηση που πρέπει να δοθεί στα υποβληθέντα με την παρούσα αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως ερωτήματα.

33. Πρώτον, όπως είδαμε, η ομοιότητα μεταξύ των επίμαχων σημείων πρέπει να αξιολογείται σύμφωνα με την αντίληψη του κοινού. Ο κανόνας αυτός, τα κριτήρια εφαρμογής του οποίου έχουν σταδιακά διευκρινιστεί από τη νομολογία του Δικαστηρίου και του Γενικού Δικαστηρίου, απορρέει από τη λειτουργία που αναγνωρίζει το ενωσιακό δίκαιο στο σήμα. Στην οδηγία 2008/95 (και πλέον στην οδηγία 2015/2436), όπως και στον κανονισμό για το σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης³⁶, το σήμα προστατεύεται πρωτίστως για τη διακριτική του λειτουργία³⁷, ήτοι ως σημείο το οποίο ταυτοποιεί την εμπορική προέλευση των προϊόντων ή των υπηρεσιών που προσδιορίζει. Ο κίνδυνος συγχύσεως, ως προϋπόθεση της προστασίας που αναγνωρίζεται στο σήμα, σκοπεί στο να διασφαλίζεται ότι η προστασία λειτουργεί χωρίς παρεμβολές υπέρ των προσώπων στα οποία απευθύνεται το σήμα, ήτοι στους καταναλωτές των προϊόντων ή των υπηρεσιών που αυτό προσδιορίζει.

34. Εάν, κατά τον έλεγχο της συνδρομής του κινδύνου συγχύσεως, η εκτίμηση της ομοιότητας μεταξύ των επίμαχων σημείων γίνεται αποκλείοντας εκ των προτέρων ένα από τα στοιχεία που αποτελούν το προγενέστερο σημείο, το αποτέλεσμα θα είναι να μεταβάλλεται η εικόνα του σημείου με την οποία έρχεται σε επαφή το κοινό, γεγονός που καθιστά δυσχερή την αξιολόγηση με αυστηρό κριτήριο την αντίληψη του ενδιαφερόμενου καταναλωτή στη συγκεκριμένη περίπτωση, όπως απαιτείται από την προπαρατεθείσα νομολογία³⁸.

32 Βλ., ιδίως, αποφάσεις της 11ης Νοεμβρίου 1997, SABEL (C-251/95, EU:C:1997:528, σκέψη 23), της 22ας Ιουνίου 1999, Lloyd Schuhfabrik Meyer (C-342/97, EU:C:1999:323, σκέψη 25), της 12ης Ιουνίου 2007, ΓΕΕΑ κατά Shaker (C-334/05 P, EU:C:2007:333, σκέψη 35), και της 3ης Σεπτεμβρίου 2009, Aceites del Sur-Coosur κατά Koipe και ΓΕΕΑ (C-498/07 P, EU:C:2009:503, σκέψη 60).

33 Βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις ΓΕΕΑ κατά Shaker (C-334/05 P, EU:C:2007:333, σκέψη 41) και Aceites del Sur-Coosur κατά Koipe (C-498/07 P, EU:C:2009:503, σκέψη 61). Συναφώς, το Δικαστήριο έκρινε ότι, καίτοι, υπό ορισμένες περιστάσεις, στη συνολική εντύπωση που δημιουργεί ένα σύνθετο σήμα στη μνήμη του ενδιαφερόμενου κοινού ενδέχεται να κυριαρχούν ένα ή περισσότερα από τα στοιχεία που συναποτελούν το σήμα αυτό, εντούτοις το δεσπόζον στοιχείο μπορεί να αποτελέσει το μοναδικό κριτήριο για την εκτίμηση της ομοιότητας μόνο στην περίπτωση που όλα τα άλλα συστατικά στοιχεία του σήματος είναι αμελητέα· βλ. αποφάσεις ΓΕΕΑ κατά Shaker (C-334/05 P, EU:C:2007:333, σκέψεις 41 και 42), και της 20ής Σεπτεμβρίου 2007, Nestlé κατά ΓΕΕΑ (C-193/06 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2007:539, σκέψεις 42 και 43 και εκεί μνημονεύομενη νομολογία).

34 Συναφώς, βλ. αποφάσεις της 13ης Ιουλίου 2004, AVEX κατά ΓΕΕΑ – Ahlers (a) (T-115/02, EU:T:2004:234, σκέψη 20), και της 13ης Ιουνίου 2006, Inex κατά ΓΕΕΑ – Wiseman (Παράσταση δέρματος αγελάδας) (T-153/03, EU:T:2006:157, σκέψη 32).

35 Βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 22ας Ιουνίου 1999, Lloyd Schuhfabrik Meyer (C-342/97, EU:C:1999:323, σκέψη 26).

36 Κανονισμός 2017/1001.

37 Βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 29ης Σεπτεμβρίου 1998, Canon (C-39/97, EU:C:1998:442, σκέψη 28).

38 Είναι μιν αλήθεια ότι μια τέτοια αξιολόγηση πρέπει να βασίζεται στα διακριτικά και κυρίαρχα και όχι στα περιγραφικά και στερούμενα διακριτικού χαρακτήρα στοιχεία των επίμαχων σημείων, όμως ισχύει εξίσου ότι η συνολική εντύπωση που το σήμα προκαλεί στο κοινό προσδιορίζεται μόνον λαμβάνοντας υπόψη τη σχέση μεταξύ των διαφόρων στοιχείων που το συνθέτουν.

35. Δεύτερον, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου και του Γενικού Δικαστηρίου, ο κανόνας της αντιλήψεως του κοινού, ο οποίος είναι καθοριστικής σημασίας, επιβάλλει το σήμα να γίνεται αντιληπτό ως ένα ενιαίο σύνολο. Τα διάφορα στοιχεία του πρέπει να αναλύονται μεμονωμένα, προκειμένου να προσδιοριστεί η σχετική τους βαρύτητα στο εσωτερικό του σήματος και οι αλληλεπιδράσεις τους· ο σκοπός όμως αυτής της αναλύσεως είναι να προσδιοριστεί, μέσω της συνθέσεως, η συνολική εντύπωση που δημιουργεί το σημείο ως όλον, όπως αυτή μπορεί να διατηρείται στη μνήμη του ενδιαφερόμενου κοινού. Τούτο έχει δύο συνέπειες.

36. Πρώτον, αν η ομοιότητα μεταξύ των επίμαχων σημείων, από την οποία εξαρτάται η ύπαρξη κινδύνου συγχύσεως³⁹, πρέπει να αξιολογείται με βάση τη συνολική εντύπωση που δημιουργούν τα σημεία στον μέσο καταναλωτή των επίμαχων προϊόντων ή υπηρεσιών, εξ αυτού συνάγεται ότι ο δικαιούχος σύνθετου σήματος δεν μπορεί σε καμία περίπτωση, ανεξάρτητα από την ύπαρξη επιφυλάξεως, να διεκδικήσει αποκλειστικό δικαίωμα επί ενός μόνο τμήματος του σήματος. Η προστασία που προβλέπει το άρθρο 5, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2008/95 παρέχεται πράγματι έναντι της χρήσεως σημείων που δύναται να προκαλέσουν σύγχυση με το σήμα στο σύνολό του και όχι με επιμέρους στοιχεία του. Τούτο περιορίζει περαιτέρω τη λειτουργία της επιφυλάξεως καθιστώντας την ένα απλό μέσο διευκρίνσεως των ορίων της προστασίας που παρέχεται στο σήμα.

37. Δεύτερον, η ανάγκη προσδιορισμού της συνολικής εντύπωσης που προκαλεί το σήμα υποδηλώνει ότι η ύπαρξη επιφυλάξεως δεν ασκεί επίδραση στον τρόπο με τον οποίο πρέπει να γίνεται η αντιπαραβολή των επίμαχων σημείων. Πράγματι, αν δεν λαμβάνεται υπόψη το στοιχείο που καλύπτεται από την επιφύλαξη, τούτο αφενός θα ασκεί επίδραση στον προσδιορισμό της ως άνω συνολικής εντύπωσης, συγκεκριμένα και κατά την αντίληψη του κοινού, και αφετέρου θα καθιστά αναγκαία την «κατάτμηση» των διαφόρων στοιχείων του σήματος, διαδικασία που εκτός από τεχνητή, μπορεί να αποδειχθεί και πραγματικά δύσκολη⁴⁰.

38. Εν κατακλείδι, δεδομένου, μεταξύ άλλων, του γεγονότος ότι κατά την εκτίμηση της ομοιότητας μεταξύ των επίμαχων σημείων πρέπει να τηρούνται οι κανόνες της αντιλήψεως του κοινού και δεδομένου επίσης του αυστηρά συγκεκριμένου χαρακτήρα που πρέπει να έχει η εν λόγω εκτίμηση, φρονώ ότι η διατύπωση επιφυλάξεως για ένα από τα στοιχεία σήματος για το οποίο ζητείται προστασία δεν πρέπει να επηρεάζει τις παραμέτρους της ως άνω εκτιμήσεως ούτε επιβάλλοντας τον αποκλεισμό των εν λόγω στοιχείων από την εκτίμηση ούτε αποδίδοντάς τους αξία εντός του σημείου ή διακριτικό χαρακτήρα πέραν εκείνου που όντως έχουν. Ο προσδιορισμός, μέσω συνθέσεως, της συνολικής εντύπωσης που προκαλεί το σήμα στο σύνολό του πρέπει, και σε αυτή την περίπτωση, να συναρτάται μόνο με την αντίληψη του ενδιαφερόμενου κοινού.

39. Όπως προαναφέρθηκε, η ομοιότητα μεταξύ των επίμαχων σημείων είναι ένας μόνο από τους παράγοντες από τους οποίους εξαρτάται ο κίνδυνος της μεταξύ τους συγχύσεως.

40. Η ύπαρξη ή μη κινδύνου συγχύσεως ως προς την προέλευση του προϊόντος ή της υπηρεσίας πρέπει να διαπιστώνεται στο πλαίσιο συνολικής εκτιμήσεως, λαμβανομένων υπόψη και συνυπολογιζόμενων όλων των σχετικών παραγόντων της συγκεκριμένης υποθέσεως⁴¹.

39 Υπενθυμίζω ότι, κατά τη νομολογία, ελλείψει ομοιότητας μεταξύ των επίμαχων σημείων, αποκλείεται αυτομάτως η ύπαρξη κινδύνου συγχύσεως, χωρίς να είναι αναγκαία η ανάλυση των άλλων παραγόντων από τους οποίους εξαρτάται η εκτίμηση ενός τέτοιου κινδύνου· βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 24ης Μαρτίου 2011, Ferrero κατά ΓΕΕΑ (C-552/09 P, EU:C:2011:177, σκέψη 65).

40 Όπως ισχύει στην περίπτωση της κύριας δίκης, στην οποία η επιφύλαξη καλύπτει μόνο το λεκτικό στοιχείο και όχι την ιδιαίτερη γραφιστική απεικόνιση αυτού του στοιχείου.

41 Βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 22ας Ιουνίου 1999, Lloyd Schuhfabrik Meyer (C-342/97, EU:C:1999:323, σκέψη 18).

41. Έστω και σε αυτό το πλαίσιο της συνθετικής εκτιμήσεως, η αντίληψη του κοινού έχει κεντρικό ρόλο⁴². Όπως έχει επανειλημμένως αποφανθεί από το Δικαστήριο, «[η] συνολική εκτίμηση του κινδύνου συγχύσεως συνεπάγεται κάποια αλληλεξάρτηση των λαμβανομένων υπόψη παραγόντων»⁴³. Ο συσχετισμός και η ισορροπία μεταξύ αυτών των διαφορετικών παραγόντων, και, ιδίως, μεταξύ της ομοιότητας των σημάτων και της ομοιότητας των προϊόντων ή των υπηρεσιών, πρέπει να γίνεται από την οπτική του ενδιαφερόμενου κοινού. Η αναγνώριση από το Δικαστήριο της αλληλεπιδράσεως μεταξύ των διαφόρων κρίσιμων παραγόντων έχει καθ' εαυτήν ως στόχο να ευθυγραμμίσει συνολικά την εκτίμηση του κινδύνου συγχύσεως, όσο το δυνατόν περισσότερο, με την πραγματική αντίληψη του οικείου κοινού.

42. Στους παράγοντες που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για την εκτίμηση του κινδύνου συγχύσεως, το Δικαστήριο περιέλαβε και τον βαθμό ισχύος του διακριτικού χαρακτήρα, εξ ύπαρχής ή επίκτητο, του σήματος του οποίου ζητείται η προστασία⁴⁴.

43. Η μεγαλύτερη ή μικρότερη ισχύς του διακριτικού χαρακτήρα του σήματος πρέπει και αυτή να εκτιμάται σε σχέση με την αντίληψη του οικείου κοινού και υπό το πρίσμα όλων των περιστάσεων της υποθέσεως⁴⁵. Επίσης, πρέπει να προσδιορίζεται λαμβανομένων υπόψη όλων των στοιχείων του σήματος. Εάν εξαιρεθεί από την εκτίμηση αυτή κάποιο από τα στοιχεία ενός σύνθετου σήματος ή αν του αποδοθεί βαρύτητα διαφορετική από εκείνη που όντως έχει, τούτο μπορεί να επηρεάσει συνολικά την εκτίμηση της ισχύος του διακριτικού χαρακτήρα του σήματος. Η ισχύς του διακριτικού χαρακτήρα εξαρτάται από την καταλληλότητα του σημείου να μεταφέρει ένα μήνυμα που το κοινό μπορεί να το συνδέσει με τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες που προσδιορίζονται. Μολονότι το μήνυμα μεταδίδεται κυρίως από τα πλέον διακριτικά και κυρίαρχα στοιχεία του σήματος, η εκτίμηση της ικανότητας του τελευταίου να ταυτοποιεί την προέλευση των οικείων προϊόντων ή υπηρεσιών γίνεται με βάση το σημείο στο σύνολό του, και άρα υπό το πρίσμα των στοιχείων που το αποτελούν.

44. Πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι, κατά την εκτίμηση του κινδύνου συγχύσεως, η ισχύς του διακριτικού χαρακτήρα του σήματος του οποίου ζητείται η προστασία πρέπει να αξιολογείται σε χρόνο προγενέστερο της υποβολής της αιτήσεως καταχωρίσεως⁴⁶.

45. Βέβαια, δεν αποκλείεται, ένα στοιχείο σύνθετου σήματος, το οποίο κατά τον χρόνο καταχωρίσεως διέθετε μάλλον περιγραφικό παρά διακριτικό χαρακτήρα, με την πάροδο του χρόνου, να αποκτήσει κάποια διακριτική ισχύ, π.χ. μέσω της χρήσεώς του, ιδίως αν πρόκειται για στοιχείο του οποίου η σημασία εντός του σήματος δεν είναι μικρή ή το οποίο είναι κυρίαρχο στη συνολική εντύπωση που δημιουργεί το σήμα στο οικείο κοινό.

42 Βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 11ης Νοεμβρίου 1997, SABEL (C-251/95, EU:C:1997:528, σκέψη 23).

43 Βλ. αποφάσεις της 29ης Σεπτεμβρίου 1998, Canon (C-39/97, EU:C:1998:442, σκέψη 17), και της 22ας Ιουνίου 1999, Lloyd Schuhfabrik Meyer (C-342/97, EU:C:1999:323, σκέψη 19).

44 Βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 11ης Νοεμβρίου 1997, SABEL (C-251/95, EU:C:1997:528, σκέψεις 22 και 24), και της 22ας Ιουνίου 1999, Lloyd Schuhfabrik Meyer (C-342/97, EU:C:1999:323, σκέψεις 20 επ.).

45 Με την απόφαση της 22ας Ιουνίου 1999, Lloyd Schuhfabrik Meyer (C-342/97, EU:C:1999:323, σημείο 23), το Δικαστήριο έκρινε ότι προκειμένου να διαπιστωθεί ο διακριτικός χαρακτήρας ενός σήματος «πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, ιδίως, οι εσωτερικές [του] ιδιότητες [...], περιλαμβανομένου του αν στερείται ή όχι οποιουδήποτε περιγραφικού στοιχείου των προϊόντων ή των υπηρεσιών για τα οποία έχει καταχωριστεί, το μερίδιο της αγοράς που αναλογεί στο σήμα, η ένταση, η γεωγραφική έκταση και η διάρκεια της χρήσεως του σήματος αυτού, το μέγεθος των επενδύσεων στις οποίες έχει προβεί η επιχείρηση για την προώθησή του, το ποσοστό των ενδιαφερομένων κύκλων που αναγνωρίζει, χάρη στο σήμα, τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες ως προερχόμενα από συγκεκριμένη επιχείρηση, καθώς και τις δηλώσεις των εμπορικών και βιομηχανικών επιμελητηρίων ή άλλων επαγγελματικών ενώσεων». Τα ίδια κριτήρια απαριθμούνται στην απόφαση της 4ης Μαΐου 1999, Windsurfing Chiemsee (C-108/97 και C-109/97, EU:C:1999:230, σκέψη 51), σχετικά με την απόκτηση διακριτικού χαρακτήρα διά της χρήσεως γεωγραφικής ονομασίας, κατά το άρθρο 3, παράγραφος 3, της οδηγίας 89/104 (όσον αφορά την απαιτούμενη ακρίβεια της εκτιμήσεως του διακριτικού χαρακτήρα του σήματος, βλ. επίσης σημείο 52 της ως άνω αποφάσεως).

46 Με την απόφαση της 27ης Απριλίου 2006, Levi Strauss (C-145/05, EU:C:2006:264, σκέψη 20), ως προς το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 89/104, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι «ο δικαστής, προκειμένου να προσδιορίσει την έκταση της προστασίας ενός σήματος που αποκτήθηκε κανονικά σε συνάρτηση με τον διακριτικό του χαρακτήρα, οφείλει να λαμβάνει υπόψη την αντίληψη του ενδιαφερομένου κοινού κατά τη στιγμή που άρχισε η βλαπτική για το εν λόγω σήμα χρήση του σημείου». Όταν ο έλεγχος πραγματοποιείται, όπως στην υπόθεση της κύριας δίκης, με σκοπό την καταχώριση μεταγενέστερου σημείου, κρίσιμος θα πρέπει να είναι ο χρόνος της υποβολής της αιτήσεως καταχωρίσεως του εν λόγω σημείου.

46. Οι περιστάσεις της κύριας δίκης αποτελούν σαφές παράδειγμα των όσων μόλις ειπώθηκαν. Από τα διαμειφθέντα κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση⁴⁷, μεταξύ του χρόνου καταχώρισεως του προγενέστερου σήματος και του χρόνου της εκτίμησεως του κινδύνου συγχύσεως μεταξύ του εν λόγω σήματος και του σήματος του οποίου ζητείται η καταχώριση, το PRV μετέβαλε την πρακτική του σχετικά με την καταχώριση των ενδείξεων γεωγραφικής προελεύσεως, ευθυγραμμίζοντάς την προς τα –εγγύτερα προς τους κανόνες της αντιλήψεως του κοινού⁴⁸– κριτήρια που έθεσε το Δικαστήριο με την απόφαση της 4ης Μαΐου 1999, *Windsurfing Chiemsee* (C-108/97 και C-109/97, EU:C:1999:230), με αποτέλεσμα το στοιχείο του προγενέστερου σήματος που καλύπτεται από επιφύλαξη να μη θεωρείται πλέον, βάσει της νέας πρακτικής, στερούμενο διακριτικού χαρακτήρα.

47. Τυχόν εξαίρεση από την εκτίμηση του βαθμού διακριτικής ικανότητας του σήματος, που διενεργείται στο πλαίσιο της αξιολογήσεως του κινδύνου συγχύσεως, ενός από τα στοιχεία του σήματος αυτού, για τον μοναδικό λόγο ότι με βάση τον έλεγχο που έγινε κατά την καταχώριση, το στοιχείο αυτό θεωρήθηκε ότι στερείται καθ' εαυτό διακριτικού χαρακτήρα, ώστε μάλιστα να απαιτείται δήλωση επιφυλάξεως, δεν θα επέτρεπε να ληφθεί υπόψη καμία εξέλιξη στην αντίληψη του κοινού για το σήμα, η οποία μπορεί να επέλθει μεταξύ του χρόνου της καταχώρισεως και του κρίσιμου χρόνου για την εκτίμηση του κινδύνου συγχύσεως, ούτε οποιοσδήποτε άλλος μεταγενέστερος της καταχώρισεως παράγοντας που θα μπορούσε να επηρεάσει την εκτίμηση αυτή.

48. Τούτο όχι μόνο δεν θα επέτρεπε να εξακριβωθεί ο διακριτικός χαρακτήρας του σήματος υπό όρους επικαιρότητας, αποτελεσματικότητας και ακρίβειας που απαιτούνται για τον έλεγχο του κινδύνου συγχύσεως, αλλά θα μπορούσε, δεδομένης της αλληλεξαρτήσεως μεταξύ των διαφόρων συνυπολογιζόμενων παραγόντων⁴⁹, να οδηγήσει σε εσφαλμένη εκτίμηση αυτού του κινδύνου.

49. Κατά συνέπεια –και σύμφωνα με τα ως άνω συμπεράσματα ως προς την εκτίμηση της ομοιότητας μεταξύ των επίμαχων σημείων– φρονώ ότι η ύπαρξη επιφυλάξεως για ένα από τα στοιχεία του σήματος του οποίου ζητείται η προστασία δεν θα πρέπει να επηρεάζει ούτε τον προσδιορισμό του βαθμού της διακριτικής ικανότητας του σήματος ούτε τη στάθμιση και την αξιολόγηση της αλληλεξαρτήσεως μεταξύ των διαφόρων στοιχείων που λαμβάνονται υπόψη κατά την τελική εκτίμηση του κινδύνου συγχύσεως.

50. Γενικότερα, η ύπαρξη επιφυλάξεως, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, δεν πρέπει, κατά τη γνώμη μου, να επιφέρει μεταβολή των κανόνων εκτίμησεως του κινδύνου συγχύσεως, οι οποίοι είναι εναρμονισμένοι σε επίπεδο Ένωσης. Συγκεκριμένα, μόνο από το γεγονός ότι συστατικό στοιχείο σύνθετου σήματος του οποίου ζητείται προστασία καλύπτεται από επιφύλαξη δεν δικαιολογεί να αποκλείεται αυτομάτως το συστατικό στοιχείο από την εν λόγω εκτίμηση ούτε να αξιολογείται ο ρόλος του στον προσδιορισμό της συνολικής εντυπώσεως ή του διακριτικού χαρακτήρα του σήματος κατά τρόπο ασυμβίβαστο προς την αντίληψη του κοινού. Καμία επιταγή περί διαθεσιμότητας

47 Βλ. ανωτέρω, υποσημείωση 8.

48 Βάσει των αρχών που διατύπωσε το Δικαστήριο με την απόφαση εκείνη, η μεγαλύτερη ή μικρότερη διακριτική ικανότητα των σημείων που περιέχουν ενδείξεις γεωγραφικής προελεύσεως εξαρτάται από τη σχέση που δημιουργείται, κατά την αντίληψη του κοινού, μεταξύ της φήμης ή των χαρακτηριστικών των προϊόντων ή υπηρεσιών που φέρουν το σήμα και της γεωγραφικής περιοχής που αυτό προσδιορίζει, και επομένως αξιολογείται σε στενή σύνδεση προς την αντίληψη του καταναλωτή για τα οικεία προϊόντα ή υπηρεσίες.

49 Ως παράγοντας της εκτίμησεως του κινδύνου συγχύσεως, ο διακριτικός χαρακτήρας του σήματος πρέπει να συσχετίζεται με όλους τους άλλους συναφείς παράγοντες, προκειμένου η εν λόγω εκτίμηση να αποκτά τον μέγιστο δυνατό βαθμό ακρίβειας. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο έχει επανειλημμένως κρίνει ότι ο διακριτικός χαρακτήρας του σήματος για το οποίο ζητείται προστασία συνιστά ένα από τα διάφορα στοιχεία που εμπίπτουν στη συνολική εκτίμηση της υπάρξεως κινδύνου συγχύσεως [βλ., ιδίως, διατάξεις της 29ης Νοεμβρίου 2012, *Hrbek* κατά ΓΕΕΑ (C-42/12 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2012:765, σκέψη 61), και της 2ας Οκτωβρίου 2014, *Przedsiębiorstwo Handlowe Medox Lepiarz* κατά ΓΕΕΑ (C-91/14 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2014:2261, σκέψη 22), και απόφαση της 8ης Νοεμβρίου 2016, *BSH* κατά *EUIPO* (C-43/15 P, EU:C:2016:837, σκέψη 61)] και ότι, μολονότι είναι αληθές ότι ο κίνδυνος συγχύσεως αυξάνει όσο σημαντικότερος αποδεικνύεται ο διακριτικός χαρακτήρας του προγενέστερου σήματος, εντούτοις ένας τέτοιος κίνδυνος δεν αποκλείεται όταν ο διακριτικός χαρακτήρας του προγενέστερου σήματος είναι περιορισμένος [βλ., ιδίως, διάταξη της 19ης Νοεμβρίου 2015, *Fetim* κατά ΓΕΕΑ (C-190/15 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2015:778, σκέψη 40 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία), και απόφαση της 8ης Νοεμβρίου 2016, *BSH* κατά *EUIPO* (C-43/15 P, EU:C:2016:837, σκέψη 62)], ιδίως λόγω της ομοιότητας των σημείων και των προϊόντων ή των υπηρεσιών που προσδιορίζονται με τα σημεία αυτά [βλ., ιδίως, διατάξεις της 2ας Οκτωβρίου 2014, *Przedsiębiorstwo Handlowe Medox Lepiarz* κατά ΓΕΕΑ (C-91/14 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2014:2261, σκέψη 24 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία), και της 7ης Μαΐου 2015, *Adler Modemärkte* κατά ΓΕΕΑ (C-343/14 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2015:310, σκέψη 59), και απόφαση της 8ης Νοεμβρίου 2016, *BSH* κατά *EUIPO* (C-43/15 P, EU:C:2016:837, σκέψη 63)].

χρήσεως δεν δικαιολογεί, κατά τη γνώμη μου, τη μεταβολή των εν λόγω κανόνων, η οποία θα μπορούσε να οδηγήσει στην αποδοχή της καταχωρίσεως σημείων ικανών να δημιουργήσουν κίνδυνο συγχύσεως. Το συμφέρον των οικονομικών φορέων να χρησιμοποιούν ελεύθερα ενδείξεις ή σημεία περιγραφικά των προϊόντων ή των υπηρεσιών που διαθέτουν στην αγορά προστατεύεται επαρκώς, πρώτον, από τις διατάξεις της οδηγίας 2008/95 σχετικά με τους απόλυτους λόγους απαραδέκτου και από τις προπαρατεθείσες διατάξεις που περιορίζουν τα αποτελέσματα του σήματος⁵⁰, δεύτερον, από το γεγονός ότι τα δικαιώματα που απορρέουν από το άρθρο 5, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2008/95 δεν επιτρέπουν στον δικαιούχο σύνθετου σήματος να ζητήσει προστασία για ένα μόνο συστατικό στοιχείο του σήματος, και τέλος, από τους ίδιους τους κανόνες που διέπουν την εκτίμηση του κινδύνου συγχύσεως, κατά τους οποίους η εν λόγω εκτίμηση θα πρέπει να γίνεται λαμβανομένη υπόψη, μεταξύ άλλων, των διακριτικών και κυρίαρχων στοιχείων των επίμαχων σημείων και του διακριτικού χαρακτήρα του σήματος του οποίου ζητείται η προστασία.

Πρόταση

51. Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το Svea hovrätt (εφετείο Στοκχόλμης, Σουηδία) ως εξής:

«Το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2008/95 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η ύπαρξη δηλώσεως επιφυλάξεως (disclaimer), όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, ως προς ένα από τα στοιχεία που αποτελούν το προγενέστερο σήμα, ουδεμία επίδραση ασκεί στην εκτίμηση του κινδύνου συγχύσεως μεταξύ του εν λόγω σήματος και μεταγενέστερου σημείου του οποίου ζητείται η καταχώριση ως σήματος.»

50 Βλ. σημείο 26 των ανά χείρας προτάσεων.